

Joxe Ugalde Ormazabal

*Segura,
Gipuzkoa
(1923)*

Aurkibidea

Biografia

Joxe Segurako Zerainsagasti baserrian jaio zen; aita zuen bertakoa, eta ama Azkuetagoenekoa. Baserriko lanetan jardun zen ume-umetatik, soldaduskatik bueltatu eta Idiazabalgo Lima lantegian lanean hasi zen arte. Berrogeita bat urte zituela Mutilora ezkondu eta hiru seme alaba izan zituen.

Zintak

SEG-019

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Pildain Larrañaga, Itziar
- **Data:** 2012-01-16
- **Iraupena:** 76 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider

Pasarteak

1. Soldadutzako anekdotak

- **Erref:** SEG-019/005
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:09:05. **Bukatu:** 00:11:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Soldadutzan 27 hilabete eman zituen Joxek: Bilbon, 23 hilabete. Gerora, Etxalartik gorako mugara bidali zuten. Soldadutzako anekdotak kontatzen ditu.

Transkripzioa

- Soldaduskan, soldaduskan ´e denboratxoa pasau gendun. Hoeta zazpi hillabeten soldadu eon nintzen ni. Jo... ia aspertuta!

- Ta nun eon ziñen soldadu?

- Bilbaon. Hoeta hiru hillabete pasau nittun Bilbaon ta... zea... otsailen etorri nitzen etxea permiso hillabetekokin. Handik [...] jun nitzenen, destinauta hau, fronteraa, zea juteko! "Makik emen zerek han ta harata jun behar emen dezue!" Mekauen... Pena bat hartu non...! Beasaingo lagun bat baneuken, "cabo primerea" zan, gaiñea. "Cabo primera" azkarra zan ta... "cabo primerea". Ta harek: -biok genden permisokin, ta- "Ni hamen eon banintz, ez zien hortik aurea jungo! Hori ez!". Zeati harek zea haundie zauken... bueno, nik ´e baneuken amistadea. Kapitana ´re beti "Ugalde, Ugalde... esas manchas, esas manchas!" Beti zea eitten zienen esaten zien ta...

- "Esas manchas" esaten zizun?

- Mantxak, mantxauta, ardo mantxa igual eukitzen gendun ta...

- Zuek soldaduska jutun ziñeten, baiño txikiteon-ta ibiltzen ziñeten e bai?

- Hoixe, hoixe...

- Eta... gero jun ziñen fronteraa?

- Bai, lau hillabete pasau genittun han!

- Ta nun? Ze fronteran?

- Etxalartik gora, zean, "palomeras" ta zean gertun, mendin.

- Mendingo, e?

- Bai. Dana mendin, bai.

- Ta negun tokau zitzaizun?

- E?

- Negua zan?

- Ez, udea zan. Udaberriti udea, ondo. Baiño maietz baten ein zon eudie... Eunero eudie! Dana bustita askotan ibiltzen giñen. Jo... Hue zan... Nik nere

arten pentsau ohi non, fronteran destakamentutan eoten dala ondo? Ni Bilbaon hobeto neoan. Nere burun pentsatzen non.

- Lasai?
- Bai.
- Bilbon ze eiten zendun ba?
- E?
- Bilbon ze eiten zendun ba?
- Ba... guardik ein ta, imajinarik ein ta...

2. Soldadutzan, mugan egon behar

- **Erref:** SEG-019/006
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:11:43. **Bukatu:** 00:13:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Soldadutzan, mugan egon behar izan zuen zenbait hilabetez. Hango anekdotak kontatzen ditu. Behin, 7 estraperlista harrapatu zituztenekoa gogoan du.

Transkripzioa

- Ta makik ikusi zenittun fronteran?
- Ke ba! ni ez nitzen ibiltzen... zea, armazetan eo zean neon ta ez nitzen / enitzen/ gauen juten. Baiño nee lagun bat, aiatarra zan, jun zien ta gauen atzea bueltau zan. "Ze eittea etorri haiz?" ta "Bonbea eman behar diat. Bonbea emateko esan ziek zeak". Auskalo nun zebizten mendin, e? Ta bidez bide zeauko zon, baiño gauen etorri zan. Ta baita bonbea bota ´re! Estraperlistak! Ez, han makiik ez, estraperlistak!
- Estraperlistak.
- Bai, bai...
- Ta gero garai hori, gose garaie izango zan?
- Bai, bai... Horik... nik... Zugarramurdin eon nitzen ta harrapau zittuen zazpi estraperlista. Ta karabiñerok bazeren Zugarramurdin. Zer da ta purue errez haakin karabinierokin paseon! Haek karabiñerotaa entregau zittuen ta karabiñerokin purue errez paseon.
- Estraperlistak?
- Bai, bai, hoixe.
- Ta karabinerok zeintzuk zien?
- E?
- Karabinerok zeintzuk zien?
- Zeak, e... karabiñerok, zeak, han bertan zerenak, kuartela bezela-eo eoten zienak.
- Ordun, karabinerok estraperlistai kaso askoik ez zien iten?
- Bai, kaso bai. Eak ´e, eak ´e "ekarrizue" esango zien haek.
- Beaiantzako?
- Hoixe!
- Bien, bien, bien, bien.

3. Lima-lantegiko lana

- **Erref:** SEG-019/008

- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:14:03. **Bukatu:** 00:15:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak

Laburpena:

Soldadutzatik etxera itzulitakoan, lima-lantegian hasi zen lanean. Orduan, lana barra-barra zegoen, eta lima pikatzen aritu zen 20 urtean. Lima pikatzeko prozesua azaltzen du. 62 urte zituela hartu zuen erretiroa Joxek.

Transkripzioa

- Ta gero buelta ta limata, lima lantegia.
- Bai.
- Ta nola lortu zendun lan hori?
- Hauntza jutea? Lehengusu bat zeon han enkargatu ta harek, ordun eozein sartzen zan, harena juteko, hurrengo egunetik juteko. Jun nitzen ta pikadoratan, lima pikatzen arittu nitzen 20 urten. Ta ez da ofizio earra, e?
- Ta nola izatea ba? Ze...?
- Makinaan, makinaan jarri ta zea pikatzen ta. Ta bistea eta zea han´e puntun geatu ta zeak eitten. Oin harrezkeo jarri zittuen, e, zeak, "automáticamente". Topea hartzen zon garaien, fiu, haizeekin bajatzen zala, geatzen zala, jarri zittuen, bai. Ta hoi dana jarri ta gero hartu makinak eta hortik ez dakit Colombiaa o noa eaman zittuen. Bai.
- Danak jarri ta gero, e?
- A bai, bai, bai. Bueno ni lehentxio... handik jendek alde ein baiño lehen alde ein non, e? Bai, hirurogeita bi urtekin jubilau nitzen. Bai.
- Ondo, ondo.

4. Erreka bits gorritz beteta

- **Erref:** SEG-019/015
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:23:42. **Bukatu:** 00:25:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Papergintza

Laburpena:

Zegamako paper-fabrika martxan zegoen garaian, erreka bits gorritz beteta etortzen zen. Behin, lagun bat konturatu gabe errekan sartu, eta ezusteko galanta hartu zuen.

Transkripzioa

- Garai hartan Seguraerrekan zea etortzen zan... hor pastea-o eitten zuen Zeamako fabrikan, zea bat...
- Papelera o...
- Papelera zea. Ta errekea pitxe, dana, hola, lodin eoten zan. Ta errekan, erreken ondo-ondon dau, zea, errota bat Seguran, Segurako herria allau baiño lehen hantxe goitik behera jaitxita. Ta nere [etxeokaneko] zea hori - nere kintoa zan, gaiñea-badator ta errekan gauen [zea hasi da] ta pitxetan gerriaño sartu, uden, zea, pitx hortan. Pitxe, zea, formatzen zan ba zea horrek. Errekea, kolorea, gorri-gorrie ude etortzen zan beti. Ta susto earra bai harek´e!

- Ta zeatio sartu zan ba erre kara?
- Akordau be! Pasatzen hasita errekan! Je! Zeatio sartu? Ez zon eukiko gogo haundiik ez zon eukiko han sartzeko, baiño...
- Gaua al zan?
- Gaue!

5. Ehiztari eta saridun

- **Erref:** SEG-019/022
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:32:10. **Bukatu:** 00:33:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:

Azeria harrapatzeagatik, eskean aritzen ziren lehen. Zapelatza botaz gero, herrian hanka moztu eta ehiztariari ordaindu egiten zioten. Gaur egun, ordea, ezin da zapelatzik harrapatu.

Transkripzioa

- Axaritan ´e, axarie harrapatzen zaille da, e?
- Ta harrapatzen zunak ze eitten zun gero? Ez zien dirua-o ematen harrapatzen zunai?
- Bai, oain ia holakoik ez dao. Harekin eskeen ibilita gare. Jendea, ni ez naiz ibili baiño gure etxea etorri die, axarie bota zuela ta eskeen. Ta dirue biltzen zuen, gaiñea. Oain e... Ta beste bat, zapelatza, ez dau botatzeik oain! Ta lehen botatzen baldin bazan, herriin hankea mozten zien eta holako bat, ez dakit hamar pezta o ze pagatzen zuen, baiño pagau eitten zuen. Zeati zapelatza ta buitrea ta horik die ba baserrin ia animalik, zean, txahalak eta arkumaak eta ia jaten dittuenak.
- Ta ordun dirua ematen zitzaien?
- Bai, baiño oain ez dau botatzeik. Ez dau /eztau/ botatzeik, ez.

6. Frontea etxetik gertu

- **Erref:** SEG-019/028
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:43:12. **Bukatu:** 00:44:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra hasi zenean, Joxek 13 urte zeuzkan. Frontea pare-parean zeukaten; bala-hotsak entzuten zituzten; nola-hala babesten ziren.

Transkripzioa

- Gerra, zuk ezautuko zendun gerra.
- Bai, nik hamahiru urte.
- Ta nola gogoratzen dezu gerra?
- Buf... hor, hamen euki gendun guk frontea. Ta etxea holaxe frenten.
- Ta moittu ziñeten etxetik?
- E?

- Etxetik aldein zenduen beste etxe batea?
- Ez, ez, han eon giñen gu, han eon giñen.
- Ta entzungo zenduen o ikusi o dana?
- Ikusi, tirok botatzen zittuen.
- Zuei?
- Guri... bala hotsa ´re aitzen gendun, baiño nik ez dakit jotzea ez zuen tirauko o ze eitten zuen. Ni [ganaujaneta] jun ta eonda nau karretillekin ta karretillen azpiin sartuta, etzanda. Tiroka ai zien ta nere arten: "neuri igual tirauko ziek eta...". [...] altxau ta zeau.. Guri ez zikun ezer pasau, baiño...
- Ta etxetio ateatzen ziñeten?
- E? Bai, bai...

7. Anaiak gerran izandako zorte ona

- **Erref:** SEG-019/032
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:55:54. **Bukatu:** 00:57:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

<p>Joxeren anaia zaharrenak hiru urte eman zituen gerran borrokan. Hainbat lekutan ibili behar izan zuen. Behin balak irrist egin zion eskuan; zorte ona izan zuen.</p>

Transkripzioa

- Ta zuk euki zendun familikon bat gerraa junda o frentea junda?
- Anaie, zaharrena, hiru urte pasau zittun.
- Ta nun pasau zittun?
- Leku askotan. Hoi Teruelen ta... leku askotan ibili zan, e?
- Ta, ordun, garai hortan kintoa zan ta eaman ein zuen? O nola izaten zan?
- Soldaduskatik librauta zeon, soldadu izatetik. Numeron o ez dakit zer, librauta. Ta geo, zea, gerraa jun behar. Bai... Ta eze ez zon izan, e? Behin pasau omen zikon esku gaiñen balea [jarri] irristen holaxe, zean, kanpamentun zea goiei helduta zeola, hantxe, xiiii, beste ezer ez, ez do izan. Ta hori bastante zean ibilitakoa, teniente edo komandante baten asistente aitzenen. Ordun ondo, asistente. Baiño aurretik beste izen batekin zea, harek esaten zion "holako kapitanai esaiok hau eitteko o bestea eitteko" ta aurrea junda, frentea junda, ibili behar. Holako zeak ein zittun. Bai. Baiño ez zon /etzon/ eze izan!
- Suertea euki zon ordun?
- Suertea!
- Baiño ikusi ikusiko zittun, e?
- Bai hoixe! Galduta ´re bai mendin gauen! Ta deskuidau balitz, beste aldea pasau! Bai...
- Beste aldea?
- Beste aldea errez pasau zaiken han! Bata zean ta holako lekutaa, noa zein aldetan zeren... gauen zer dakizu ba?
- Bai, bai...

8. Apaiza mugarrietan

- **Erref:** SEG-019/037

- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 01:09:20. **Bukatu:** 01:10:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Herri-lurrak eta lur pribatuak

Laburpena:

Herrien arteko mugarrietan, apaiz bat ibiltzen zen gurutzeak jartzen. Haren esanak gogoan ditu.

Transkripzioa

- Eta hori mugarrikin o nola zeon?
- Ba mugarrik dare horiitan!
- Bai, e? Oindio ´re badare?
- Bai, horiitan apaiz bat ibiltzen zan kurutzak jartzen, bai. Don Frantzisko, Zeraiñen eondako apaize. Ta harrek hala esaten zon: "Zerainsagasti Zeraingoa ta Lastala? Zeiñek esango Zeraingoa ez dala!" esaten zon. Harrek beiz´e herritik Arrittaa biden dau hue mugea, mugarrie. Lastalak. Bai...

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-07-08

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com